

Työväenluokan puoluevalinnat sekä niitä selittävät arvot ja asenteet 2010-luvulla

Johdanto

Artikkelini tutkii työväenluokkaisten äänestäjien puoluevalintoja sekä niiden yhteyttä poliittisiin arvoihin ja asenteisiin Suomessa 2010-luvulla. Se keskittyy ennen kaikkea luokkaaäänestämisen käsitteeseen ja analysoi luokkaaäänestämisen mekanismeja työväenluokkaisten äänestäjien keskuudessa. Artikkelini tutkimuskysymys on: millaiset poliittiset arvot ja asenteet ovat yhteydessä työväenluokan puoluevalintoihin 2010-luvulla Suomessa? Siinä missä äänestäjien yhteiskuntaluokka-asemia on perinteisesti mitattu heidän ammattiasemillaan, keskittyy tämä artikkeli tuomaan yhteen äänestäjien ammattiaseman heidän luokkasamastumisensa kanssa. Artikkelin empiirisissä tarkasteluissa aineistona käytetään kansallisia Eduskuntavaalitutkimusaineistoja (FNES) vuosilta 2003–2019.

Yhteiskuntaluokka on perinteisesti ollut merkittävä käsite yhteiskunnallista järjestäytymistä tutkittaessa. Tavallisimmin yhteiskuntaluokkia ja väestön luokka-asemia on lähestytty ja mitattu väestön ammattien, tulotason tai koulutuksen perusteella. Lukuisat erilaiset ammattiluokittelut kuuluvatkin luokkatutkimuksen empiiriseen ytimeen.¹ Ne ovat mahdollistaneet luokkien universaalien mittaamisen ja näin ollen vertailevan tutkimuksen yli yhteiskuntien rajojen. Ammattiin sekä koulutus- ja tulotasoon nojaavien mittareiden voidaan katsoa olevan objektiiv-

visia luokkamittareita, sillä ne ovat mittauskohteesta riippumattomia. Yhteiskuntaluokkia voidaan kuitenkin myös mitata nk. subjektiivisilla luokkamittareilla, joista yleisimpänä on pidetty luokkasamastumista (*class identification*).

Yhteiskuntaluokkien katoamisesta ja muutoksesta on keskusteltu viime vuosikymmeninä yhteiskuntatieteissä ahkerasti.² Yhteiskunnan läpikäymän taloudellisen, ammatillisen ja väestöllisen rakennemuutoksen on nähty muovaavan perinteistä vahvasti ammatteihin nojaavaa luokkajakoa, mikä on kannustanut tutkijoita jopa kyseenalaistamaan yhteiskuntaluokkien olemassaoloa. Toisaalta osa tutkijoista on korostanut yhteiskuntaluokkien merkityksen säilymistä ja yhteiskuntaluokkajaon voimistumista viime vuosina.³ Siitä huolimatta, että luokat olisivat muutoksessa, niiden on nähty olevan yksi tärkeä väestöllisiä eroja, etenkin eriarvoisuudessa, selittävä tekijä.⁴

Luokkien ollessa muutoksessa objektiivisten ja subjektiivisten luokkamittareiden epäyhtenevyydestä on tullut tavanomaisempaa. Käytännössä tämä näkyy siinä, etteivät yksilön ammatti, tulotaso, koulutus ja luokkasamastuminen kulje aina käsi kädessä. Tuoreet tutkimustulokset osoittavat, että työväenluokkaan luokkasamastuminen on yhä useammin ammattiasemasta irrallista ja sitä selittää voimakkaimmin lapsuudenkodin luokka-asema.⁵

Myös yhteiskunnallista kiinnittymistä ja poliittista osallistumista käsittelevä tutkimus on kiinnostunut viime vuosina luokkaseman subjektiivisista mittaustavoista. Luokkasamastumisen yhteyttä on tutkittu etenkin puoluevalintoihin⁶ sekä arvoihin että asenteisiin⁷. Luokkasamastumisen on esitetty olevan objektiivisia luokkamittareita voimakkaammin yhteydessä yksilöiden arvoihin ja preferensseihin. Lisäksi viimeaikaiset tutkimustulokset Tanskasta ovat antaneet viitteitä siitä, että yhteiskuntaluokat ovat yhä merkityksellisiä käsitteitä yksilöiden ymmärryksessä. Ne määrittävät yksilöiden käsityksiä sekä toisista yksilöistä että yhteiskunnasta yleensäkin.⁸

Artikkelin alkupuolisko keskittyy esittelemään perusteellisesti luokkaanestämisen käsitteen ja siihen linkittyvän teoriakirjallisuuden. Tämän jälkeen tarkastellaan työväenluokan luokka-

äänestämistä Suomessa aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa. Teoreettisemman osion jälkeen pääpaino siirtyy luokkaanäänestämisen mittaamisen kautta artikkelin empiirisiin osioihin. Ensiksi muodostetaan empiiristen analyysien keskiössä olevat kolme työväenluokkaryhmää, jotka perustuvat samanaikaisesti sekä ammattiryhmään että luokkasamastumiseen. Sen jälkeen analysoidaan erikseen näiden kolmen työväenluokkaryhmän poliittisia arvoja ja asenteita sekä puoluevalintoja 2000-luvun eduskuntavaaleissa. Lopuksi arvot ja asenteet yhdistetään samaan tarkasteluun puoluevalintojen kanssa, jotta voidaan muodostaa kokonaisvaltaisempi käsitys todella siitä, mitkä poliittiset arvot ja asenteet mahdollisesti selittävät kolmen työväenluokkaryhmän puoluevalintoja 2010-luvun Suomessa.

Luokkaäänestäminen

Luokkaäänestämällä viitataan länsimaalaisia monipuoluejärjestelmiä pitkään hallinneeseen äänestyskäyttäytymisen malliin, jossa määrätty yhteiskuntaluokka antaa äänensä määrätylle puolueelle. Luokkapohjaisen äänestämisen malli nojaa ajatukseen yhteiskuntaluokista yhtenä keskeisenä poliittisena jakolinjana (*cleavage*), joka on luonut länsimaalaisten puoluejärjestelmien perustan.⁹ Poliittisen kysynnän ja tarjonnan näkökulmasta katsottuna puoluepoliittisiin jakolinjoihin perustuva äänestäminen toteutuu luokkaäänestämisessä ideaalilla tavalla. Puolueet ikään kuin ottavat huomioon äänestäjäkunnassa olemassa olevat jakolinjat tarjoamalla niiden kysynnän kanssa linjassa olevaa politiikkaa. Käsitys ”luokkapuolueista” perustuu juuri ajatukseen jakolinjoista ja niihin nojaavista politiikan kysynnästä sekä tarjonnasta.

Luokkaäänestämiseen keskittyneet tutkimukset ovat olleet pääosin empiirisiä, mikä johtuu pitkälti käsitteen empiirisestä luonteesta. Aikaisemmat tutkimukset ovatkin tarjonneet erilaisia lähestymistapoja äänestäjien luokka-asemien mittaamiseen. Pääosin mittaustapojen keskiössä ovat olleet erilaisten universaa-

lien, äänestäjien ammattiasemiin perustuvien, luokkaskeemojen kehittäminen.¹⁰

Etenkin 1980-luvulta lähtien luokkaäänestämisen on alettu havaita laskeva trendi eripuolilla länsimaalaisia monipuoluedemokratioita, ja 2000-luvulla tutkimukset ovat siirtyneet yhä selkeämmin pohtimaan luokkaäänestämisen heikkenemistä.¹¹ Samassa yhteydessä osa tutkijoista on pohtinut ahkerasti myös yhteiskuntaluokkien merkityksen muuttumista, heikkenemistä tai jopa kuolemista.¹² Luokkaäänestämisen laskeva trendi on liitetty erityisesti työväenluokan muuttuneisiin puoluevalintoihin.¹³

Luokkaäänestämisen heikentymistä äänestäjien keskuudessa on kuvattu irtaantumisella (*dealignment*) ja uudelleen kiinnittymisellä (*realignment*). Irtaantumisella viitataan yhteiskuntaluokkien ja puolueiden välisten siteiden heikkenemiseen yhteiskunnassa ja perinteisten puolueiden heikentyneeseen kykyyn edustaa yhteiskunnan eri ryhmiä. Vastaavasti uudelleen kiinnittymisellä kuvataan yhteiskuntaan syntyneitä uudenlaista poliittista kysyntää, joka puolestaan muovaa äänestäjien yhteiskunnallisen aseman ja puolueiden välistä suhdetta luoden siihen uusia käyttäytymismalleja. Äänestäjien arvot ja asenteet linkittyvät oleellisesti uudelleen kiinnittymisen mekanismeihin. Juuri niiden on katsottu olevan liikkeellepanevia tekijöitä, jotka ovat paitsi irtaannuttaneet äänestäjät perinteisistä joukko- ja kaaderipuolueista, mutta myös saaneet äänestäjät etsimään uutta poliittista kotiaan.¹⁴

Työväenluokkaäänestäminen Suomessa

Työväenluokkaiset äänestäjät ovat perinteisesti Suomessa antaneet äänensä Suomen Sosialidemokraattiselle Puolueelle (SDP) tai 1990-luvulta lähtien vasemmistoliitolle. Historiallisesti suomalaiselle työväenliikkeelle on ollut ominaista, että puoluekentältä on löytynyt useampi vasemmistolainen puolue koko 1900-luvun ajan. Tyypillisesti näistä puolueista on ollut erotettavissa maltillisempi sosiaalidemokraattinen puolue, SDP, ja hieman

radikaalimpi vasemmistosiipi. Vasemmistopuolueiden välisille suhteille on ollut leimallista ajoittainen turbulenssi, mikä on johtunut paitsi kontekstuaalisista tekijöistä, myös puolueiden yhteyksistä ammattiyhdistysliikkeeseen.¹⁵

SDP perustettiin vuonna 1899 nimellä Suomen Työväenpuolue. Sen lisäksi suomalaisesta puoluekentästä on erottunut erikseen aina 1990-luvulle saakka kommunistinen puolue¹⁶ sekä vuosien 1959–1973 välisenä aikana Työväen ja Pienviljelijäin Sosiaalidemokraattinen Liitto (TPSL), jonka on katsottu ideologialtaan sijoittuneen SDP:n ja kommunistien hallitseman SKDL:n väliin. Erityisesti kommunistiseen ideologiaan perustuvaa puoluetointa Suomessa hankaloitti Suomen geopoliittinen sijainti Neuvoliiton naapurimaana ja yleinen maailmanpoliittinen tilanne aina sotien jälkeiseen aikaan 1940-luvun loppupuolelle saakka.¹⁷

Vuonna 1990 vasemmistoliitto perustettiin lakkautettujen SKP:n ja SKDL:n pohjalle. 1990-luvulle tultaessa kääntyi vasemmistopuolueiden yhteiskannatus Suomessa myös pienoiseen nousuun. Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa SDP:n kannatus kohosi 28,25 prosenttiin, mikä on sen sotien jälkeisen historian tähänastisesti suurin kannatus eduskuntavaaleissa. Myös vasemmistoliitto keräsi kevään 1995 eduskuntavaaleissa tähänastisesti suurimman eduskuntavaalikannatuksensa, 11,2 prosenttia. Kevään 1995 vaalien jälkeen SDP:n Paavo Lipponen nousi pääministeriksi ja Lipposen johdolla Suomi aloitti toimintansa Euroopan unionin uutena jäsenvaltiona. Vaikka SDP:n kannatus laski vaalikaudella 1995–1999, se onnistui voittamaan myös kevään 1999 eduskuntavaalit 22,86 prosentin kannatuksella. Paavo Lipponen sai jatkaa pääministerinä ja hänen johtama sateenkaarihallituskoalitio¹⁸² jatkoi vielä toisen kauden ajan.

2000-luvulle tultaessa sekä SDP:n että vasemmistoliiton kannatus kääntyi laskuun. Vaikka molempien vasemmistopuolueiden kannatus on laskenut, on SDP:n kannatuksen lasku ollut suhteessa suurempaa. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa SDP sai historiallisesti matalimman eduskuntavaalituloksen, kun sen kannatus jäi 16,51 prosenttiin. Toisaalta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa SDP nousi vaalien voittajapuolueeksi kahdenkymme-

nen vuoden tauon jälkeen. Sen kokonaiskannatus, 17,73 prosenttia, oli kuitenkin puolueen eduskuntavaalitulastoissa sen toiseksi huonoin.

2020-luvun suomalaisen puoluekentän vasemmistopuolueet, SDP ja vasemmistoliitto, ovat erotettavissa toisistaan poliittisilta ideologioiltaan. SDP on tyypillisesti korostanut työn ja tasa-arvon merkitystä, kun taas vasemmistoliitto on painottanut politiikassaan pitävänsä huolta yhteiskunnan vähäosaisista ja pyrkivänsä torjumaan eriarvoisuutta.¹⁹

Sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuksen lasku ja laskua selittävät tekijät ovat kiinnostaneet tutkijoita jo 1980-luvulta lähtien. Kansainväliset trendit ovat löydettävissä myös Suomesta ja näin ollen myös kannatuksen laskua selittävät tekijät soveltuvat myös Suomeen. Havainnot sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuksen laskusta länsimaisissa demokratioissa on usein liitetty osaksi isompaa keskustelua luokkaäänestämisen heikkeneemisestä.²⁰

Yhteiskunnan rakennemuutokset, globalisaatiokehityksestä väestön ikääntymiseen, koulutustason nousuun ja ammattirakenteen muutokseen, ovat keskeisiä rakennetason selityksiä sekä yleiselle luokkaäänestämisen laskulle että sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuksen laskulle, ts. työväenluokkaäänestämisen laskulle. Puolueiden jäsenmäärissä ja äänestysaktiivisuudessa tapahtunut yleinen lasku on näkynyt suoraa perinteisinä joukkopuolueina tunnettujen sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuksessa.²¹ Yhteiskunnan rakennetason muutokset ovat tuoneet myös uudenlaisia kysymyksiä politiikan asialistalle. Keskiöön ovat nousseet yhä kasvavissa määrin sosiokulttuuriset teemat, jotka ovat paikoitellen vieneet tilaa sosiaalidemokraattisille puolueille ominaisilta, sosioekonomisilta asiakysymyksiltä.²²

Yhteiskunnan rakenteelliset muutokset yhdistettynä sosiokulttuuristen teemojen nousuun on nähty länsieurooppalaisissa monipuoluejärjestelmissä sekä populististen radikaalioikeistopuolueiden että 1980-luvun vihreässä liikehännässä juuret omaavien vihreiden puolueiden nousun taustalla.²³ Tämä kehityskulku kytkeytyy myös edellä esille tuotuihin ”irtaantumisen”

ja ”uudelleen kiinnittymisen” -käsitteisiin. Niillä on tässä yhteydessä kuvattu uuden poliittisen kysynnän myötä yhteiskuntaan syntyneitä kokonaan uusia poliittisia toimijoita, joihin irtaantuneet äänestäjät voivat uudelleen kiinnittyä.²⁴ Samat trendit ja sosiokulttuurisen jakolinjan merkityksen kasvu ovat olleet nähtävillä myös Suomessa.²⁵

Miten luokkaäänestämistä voidaan mitata?

Yhteiskuntaluokka on moniulotteinen käsite ja sitä on lähestytty sekä mitattu yhteiskuntatieteissä monin eri tavoin. Klassisin luokkateorioiden jaottelu perustui marxilaiseen ja weberiläiseen perinteeseen, jotka molemmat rakentuivat tuotantosuhteiden ristiriitaan ja jälkimmäinen myös yhteiskunnalliseen status-asemaan. Hieman myöhemmissä sosiologisissa tutkimuksissa, etenkin monet Pierre Bourdieun ajatteluun²⁶ pohjaavat tutkijat, ovat korostaneet yhteiskuntaluokkien muodostuvan kulttuurien, symbolien, elämäntapojen ja identiteettien ympärille. Viimeisten kymmenen vuoden aikana osa tutkijoista on alkanut korostaa etenkin kulttuurin merkitystä luokkarajojen määrittäjänä. Tässä yhteydessä on myös korostettu elämäntapojen ja makujen merkitystä luokkarajojen määrittäjänä.²⁷

Objektiiviset luokkamittarit ovat olleet perinteisesti käytössä myös luokkaäänestämiseen keskittyneissä tutkimuksissa, joissa äänestäjien luokka-asemien mittarina on käytetty heidän ammattetaan.²⁸ Luokkaäänestämisessä havaitun laskevan trendin myötä osa tutkijoista on alkanut kiinnostua äänestäjien luokka-asemien subjektiivisista mittaustavoista myös luokkaäänestämistä tutkittaessa. Subjektiiviseen lähestymistapaan äänestäjien luokka-asemien osalta nojanneet tutkijat ovat korostaneet koetun luokka-aseman vaikutusta äänestäjän arvoihin sekä asenteisiin ja sitä kautta puoluevalintoihin.²⁹ Objektiivisiin luokka-aseman mittaustapoihin kriittisemmin suhtautuneet tutkijat ovat korostaneet, että vain luokka-asemalla, johon äänestäjä kokee samastuvansa, voi olla merkitystä tämän poliittisiin preferensseihin.³⁰ Osassa

luokkaaänestämiseen keskittyneissä tutkimuksissa onkin otettu objektiivisten luokka-asemien, ammattien, rinnalle tarkasteluun myös äänestäjien subjektiivinen luokka-asema, luokkasamastuminen.³¹ Kiinnostavaa on se, etteivät objektiivinen ja subjektiivinen luokka-asema kulje aina käsi kädessä – työntekijä voi samastua keskiluokkaan ja toisinkin päin. Termeillä luokkakongruenssi ja luokkainkongruenssi kuvataan tilannetta, jossa objektiivinen ja subjektiivinen luokka-asema ovat joko yhteneviä (kongruenssi) tai epäyhteneviä (inkongruenssi) keskenään.

Taulukossa 1. on esitettyä ammattiryhmältään työntekijöihin kuuluvien vastaajien luokkasamastuminen kansallisissa Eduskuntavaalitutkimusaineistoissa (FNES 2015–2019). Havaintojen määrän kasvattamiseksi vuosien 2015 ja 2019 aineistot on yhdistetty empiirisiin tarkasteluihin. Keskimäärin puolet työntekijöistä samastuu työväenluokkaan (52,5 %), mikä tarkoittaa, että puolet työntekijöistä samastuu johonkin muuhun kuin työväenluokkaan

Taulukko 1. Työntekijöiden luokkasamastuminen³² (%).

Työväenluokka	52,5 (434)
Alempi keskiluokka	13,4 (111)
Keskiluokka	25,4 (210)
Ylempi keskiluokka	1,5 (12)
Yläluokka	0,1 (1)
Ei mikään luokka	7,0 (58)

Lähde: Yhdistetty aineisto FNES 2015 ja 2019 (N=3 185).

Keskimäärin joka neljäs työntekijä samastuu keskiluokkaan (25,4 %). Selvästi harvempi samastuu alempaan keskiluokkaan (13,4 %) tai ylempään keskiluokkaan (1,5 %). Ainoastaan seitsemän prosenttia työntekijöistä ei samastu mihinkään luokkaan.

Vastaavasti Taulukossa 2. on raportoituna ammattiryhmä kaikkien niiden vastaajien osalta, jotka ovat kokeneet lähinnä kuulu-

vansa työväenluokkaan. Heistä selvästi suurin osa, noin kahdeksan kymmenestä, on ammattiryhmältään työntekijöitä (83,0 %). Joukossa on kuitenkin muidenkin ammattiryhmien edustajia, alempia toimihenkilöitä, ylempiä toimihenkilöitä tai johtavassa asemassa toimivia, yrittäjiä ja maatalousyrittäjiäkin.

Taulukko 2. Työväenluokkaan samastuvien ammattiryhmä (%).

Työntekijä	83,0 (434)
Alempi toimihenkilö	6,7 (35)
Ylempi toimihenkilö tai johtavassa asemassa	3,1 (16)
Yrittäjä	6,1 (32)
Maatalousyrittäjä	1,1 (6)

Lähde: Yhdistetty aineisto FNES 2015 ja 2019 (N=3 185).

Sekä Taulukon 1. että 2. jakaumat osoittavat, että objektiivinen ja subjektiivinen luokka-asema eivät täysin kulje käsi kädessä työväenluokkaisiksi luokiteltujen äänestäjienkään osalta. Toisin sanoen yhtä lailla luokkakongruenssia kuin luokkainkongruenssiakin on havaittavissa työväenluokkaisissa äänestäjissä. Tämän artikkelin empiiristen tarkasteluiden keskiössä ovat kolme työväenluokkaryhmää, jotka on muodostettu ottamalla samanaikaisesti huomioon sekä ammattiryhmä ja luokkasamastuminen.

Kuviossa 1. on esitetty kolmen työväenluokkaryhmän muodostuminen.³³ Perinteinen työväenluokka nojaa ajatukseen luokkakongruenssista. Siihen kuuluvat äänestäjät ovat ammattiryhmältään työntekijöitä ja he myös samastuvat työväenluokkaan. Ammatilliseen työväenluokkaan kuuluvat ovat ammattiryhmältään työntekijöitä, mutta he eivät samastu perinteisen työväenluokan tapaan työväenluokkaan, vaan alempaan keskiluokkaan, keskiluokkaan, ylempään keskiluokkaan tai yläluokkaan. Kolmas ryhmä, ideologinen työväenluokka, perustuu ammatillisen työväenluokan tapaan myös luokkainkongruenssiin. Siihen kuuluvat äänestäjät samastuvat työväenluokkaan, mutta eivät ammattiryh-

mältään ole työntekijöitä, vaan alempia toimihenkilöitä, ylempiä toimihenkilöitä tai johtavassa asemassa toimivia, yrittäjiä tai maatalousyrittäjiä.

		<i>Ammattiryhmä</i>	
		Työntekijä	Alempi toimihenkilö, ylempi toimihenkilö tai johtavassa asemassa, yrittäjä tai maatalousyrittäjä
<i>Luokkasäätymäinen</i>	Työväenluokka	Perinteinen työväenluokka (N=434)	Ideologinen työväenluokka (N=92)
	Alempi keskiluokka, keskiluokka, ylempi keskiluokka, yläluokka	Ammatillinen työväenluokka (N=334)	Ei-työväenluokka (N=793)

Kuvio 1. Kolmen työväenluokkaryhmän muodostaminen. Suluissa jokaisen ryhmän koko (N) FNES 2015–2019-aineistossa (Kaikki vastaajat N=3 185).

Kolmen työväenluokan poliittiset arvot ja asenteet

Seuraavaksi tarkastellaan, miten nämä kolme eri työväenluokkaryhmää eroavat toisistaan poliittisilta arvoilta ja asenteiltaan. Olen analysoinut perinteisen, ammatillisen ja ideologisen työväenluokkaryhmän arvo-orientaatiota ja verrannut keskenään heidän suhtautumistansa Euroopan Unioniin sekä sosiokulttuurista ja talouspoliittista sosioekonomista orientaatiota. Nämä kolme arvo- ja asennekokonaisuutta valikoituivat tarkasteluihin ja jatkoanalyysiin kahdesta syystä. Ensinnäkin ne ovat poliittisia

Taulukko 3. Perinteisen, ammatillisen ja ideologisen työväenluokan EU-asetteet sekä sosiokulttuurinen ja talouspoliittinen sosioekonominen orientaatio. Varianssianalyysin tulokset.

	Ryhmäkeskiarvo (95 %:n luottamusväli)
	EU-asetteet
Perinteinen työväenluokka	6,1 (5,8–6,3)
Ammatillinen työväenluokka	5,4 (5,1–5,7)
Ideologinen työväenluokka	5,7 (5,1–6,3)
Ei-töväenluokka	4,8 (4,6–4,9)
(N)	(1 653)
ANOVA	F-testi (170,351) = 24,812***
	Sosiokulttuurinen orientaatio
Perinteinen työväenluokka	5,6 (5,5–5,8)
Ammatillinen työväenluokka	5,5 (5,4–5,7)
Ideologinen työväenluokka	5,6 (5,3–5,9)
Ei-töväenluokka	5,8 (5,7–5,9)
(N)	(1 653)
ANOVA	F-testi (6,126) = 2,777*
	Talouspoliittinen sosio- ekonominen orientaatio
Perinteinen työväenluokka	6,1 (5,9–6,3)
Ammatillinen työväenluokka	6,1 (5,9–6,3)
Ideologinen työväenluokka	6,0 (5,6–6,4)
Ei-töväenluokka	6,3 (6,2–6,4)
(N)	(1 653)
ANOVA	F-testi (5,513) = 1,665

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Lähdeaineisto: yhdistetty FNES 2015–2019

jakolinjoja, joiden on havaittu määrittävän merkittävästi Suomen poliittista järjestelmää 2000-luvulla.³⁴ Toiseksi niiden on havaittu aikaisemmissa tutkimuksissa erottavan äänestäjiä vastakkaisiin ryhmiin nimenomaan äänestäjien ammattiryhmän perusteella.³⁵

Taulukossa 3. esitetyt kolme arvo-orientaatiota on muodostettu Eduskuntavaalitutkimuksissa esiintyvistä äänestäjien arvoja ja asenteita mittaavasta kysymyspatteristosta: *“Mitä mieltä olet seuraavista Suomen tulevaisuutta koskevista ehdotuksista asteikolla 0–10, jossa 0 tarkoittaa erittäin huono ehdotus ja 10 erittäin hyvä ehdotus.”* EU-asenteita on mitattu väittämällä: *“Euroopan unioniin vähemmän sitoutunut Suomi.”* Vastausasteikko 0–10 tarkoittaa tämän väittämän kohdalla sitä, että 10 indikoi vastaajan hyvin kriittistä suhtautumista Suomen syvempään EU-integraatioon ja vastaavasti arvo 0 viittaa vastaajan myönteisempään suhtautumiseen Suomen EU-jäsenyyttä kohtaan.

Sosiokulttuurista orientaatiota mittaava summamuuttuja on muodostettu yhteensä kahdeksasta väittämästä³⁶: (1) *Monikulttuurisempi Suomi, jossa suhtaudutaan suvaitsevaisesti muista maista tuleviin ihmisiin.* (2) *Suomi, jossa maahanmuutto on laajamittaisempaa.* (3) *Suomi, jossa vahvistetaan seksuaalisten vähemmistöjen oikeuksia.* (4) *Suomi, jossa miehet ja naiset ovat keskenään tasa-arvoisempia.* (5) *Suomi, jossa on enemmän lakia ja järjestystä.* (6) *Ympäristöystävällisempi Suomi, vaikka se tarkoittaisi pienempää talouskasvua.* (7) *Suomi, jossa vahvistetaan perinteisen ydinperheen asemaa.* (8) *Suomi, jossa kristilliset arvot ovat suuremmassa roolissa.* Asteikolla 0–10 arvo 0 tarkoittaa ulottuvuuden konservatiivista laitaa ja arvo 10 liberaalia laitaa. Väittämät on uudelleen koodattu niin, että ne latautuvat samansuuntaisesti.

Talouspoliittista sosioekonomista orientaatiota mittaava summamuuttuja on rakennettu kolmen väittämän perusteella³⁷: (1) *Suomi, jossa on enemmän yksityisyritystäjyyttä ja markkinataloutta.* (2) *Suomi, jossa on alhaisempi verotus.* (3) *Suomi, jossa on pienempi julkinen sektori.* Asteikolla 0–10 arvo 0 tarkoittaa ”eniten vasemmalla” ja arvo 10 ”eniten oikealla”.

Varianssianalyysin tulokset osoittavat, että kolmen työväenluokkaryhmän sekä referenssiryhmän ”ei-työväenluokka”

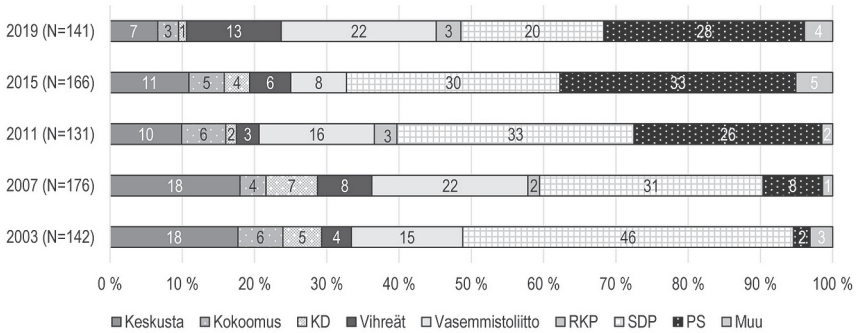
välillä on ryhmäkeskiarvoissa tilastollisesti merkitsevästi eroja EU-asenteiden ja sosiokulttuurisen orientaation kohdalla.³⁸ Sen sijaan talouspoliittisen sosioekonomisen orientaation kohdalla tulokset eivät indikoineet tilastollisesti merkitsevää eroa. EU-asenteiden osalta kaikki kolme työväenluokkaryhmää erottuvat muista äänestäjistä EU-kriittisimpinä, vaikka työväenluokkaryhmienkin välillä on eroja. Perinteinen työväenluokka on tulosten valossa kaikista kriittisimminkin EU:n integraatioon suhtautuva työväenluokkaryhmä ja vastaavasti ammatillinen työväenluokka kaikista myönteisimminkin EU:n integraatioon suhtautuva.

Sosiokulttuurisen orientaation kohdalla tulokset antavat viitteitä siitä, että kolme työväenluokkaryhmää eroavat muista äänestäjistä hieman keskimääräistä konservatiivisemmalla orientaatiolla. Erot ovat pieniä, mutta tulosten mukaan kuitenkin tilastollisesti merkitseviä. Sen sijaan talouspoliittisen sosioekonomisen vasemmisto-oikeisto-orientaation kohdalla varianssianalyysin tulokset eivät osoita tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmäkeskiarvoissa työväenluokkaryhmien ja ei-töväenluokka-kategorian välillä. Kaikkien ryhmien keskiarvot viittaavat keskimäärin hieman oikeistolaisempaan sosioekonomiseen orientaatioon, mikä on linjassa aikaisempien tutkimustulosten kanssa.³⁹

Kolmen työväenluokan puoluevalinnat

Seuraavaksi tarkastellaan kolmen työväenluokkaryhmän puoluevalintoja 2000-luvun eduskuntavaaleissa. Kuviossa 2. on kuvattu perinteiseen työväenluokkaan kuuluvien äänestäjien puoluevalinnat. Kuvio osoittaa, että 2000-luvun aikana perinteisen työväenluokan äänet ovat vuodesta 2003 lähtien yhä voimakkaammin jakautuneet vasemmistopuolueiden ohella muillekin eduskuntapuolueille. Siinä missä 61 prosenttia perinteisestä työväenluokasta antoi vuoden 2003 eduskuntavaaleissa äänensä joko SDP:lle (46 %) tai vasemmistoliitolle (15 %), oli vastaava osuus vuoden 2019 eduskuntavaaleissa 43 prosenttia. Vasemmistoliiton saama osuus tässä työväenluokkaryhmässä (22 %) oli myös kasvanut ensimmä-

Perinteisen työväenluokan puoluevalinnat vuosina 2003–2019

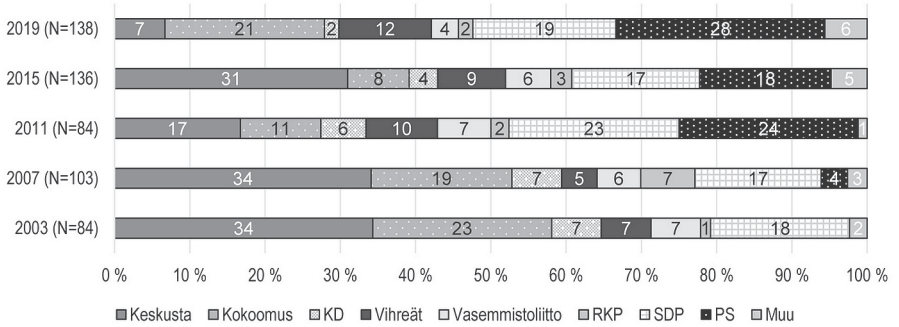
Lähdeaineistot: FNES 2003–2019

Kuvio 2. Perinteisen työväenluokan puoluevalinnat eduskuntavaaleissa 2003–2019.

mäistä kertaa SDP:n ohi (20 %). Toinen merkittävä muutos on perussuomalaisten saaman osuuden merkittävä kasvu vuodesta 2011 lähtien. Sekä vuoden 2015 että vuoden 2019 eduskuntavaaleissa perussuomalaiset on näiden tulosten mukaan ollut suosituin puolue perinteisen työväenluokkaryhmän keskuudessa.

Ammatillisen työväenluokkaryhmän puoluevalinnat ovat jakautuneet melko systemaattisesti monen eri eduskuntapuolueen kesken kaikissa 2000-luvun eduskuntavaaleissa (Kuvio 3.). Merkittäviä muutoksia on tapahtunut Suomen Keskustan kannatuksessa, joka on tippunut ammatillisen työväenluokkaryhmän keskuudessa 34 prosentista 7 prosenttiin vuosien 2003 ja 2019 eduskuntavaalien välillä. Kiinnostavasti SDP:n ja vasemmistoliiton kannatukset ovat säilyneet jokseenkin stabiileina tässä ryhmässä koko 2000-luvun ajan, eivätkä ne ole missään vaiheessa olleet suosituimman puolueen asemassa. Merkittävää ammatillisen työväenluokkaryhmän kohdalla on myös perussuomalaisten kannatuksen huomattava nousu vuoden 2011 eduskuntavaaleista lähtien. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa perussuomalaiset saivat tässäkin työväenluokkaryhmässä eniten kannatusta (28 %).

Ammatillisen työväenluokan puoluevalinnat vuosina 2003–2019

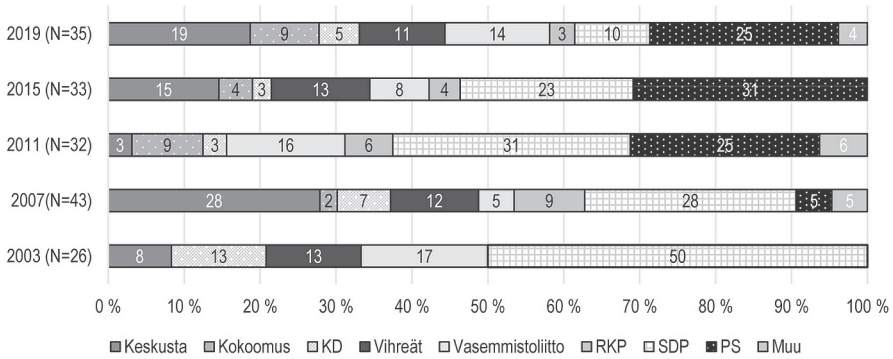

Lähdeaineistot: FNES 2003–2019

Kuvio 3. Ammatillisen työväenluokan puoluevalinnat eduskuntavaaleissa 2003–2019.

Ideologisen työväenluokkaryhmän osalta puoluevalinnat muistuttavat jokseenkin perinteiseen työväenluokkaryhmään kuuluvien äänestäjien puoluevalintoja 2000-luvun eduskuntavaaleissa (Kuvio 4.). Vielä vuoden 2003 eduskuntavaaleissa vasemmistopuolueiden kannatus oli ideologisen työväenluokan keskuudessa 67 prosenttia, mutta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa se oli pudonnut vain 24 prosenttiin. Erityisesti SDP:n kannatuksen osuus on pudonnut merkittävästi ollen vuonna 50 prosenttia ja vuonna 2019 vain 10 prosenttia. Vihreät on kerännyt koko 2000-luvun ajan tässä ryhmässä tasaisesti kannatusta, joka on liikkunut 13 ja 11 prosentin välillä. Kahden muun työväenluokkaryhmän tapaan perussuomalaiset on onnistunut kanavoimaan myös ideologisen työväenluokan ääniä vuodesta 2011 lähtien. Sekä kevään 2015 että kevään 2019 eduskuntavaaleissa se on Eduskuntavaalitutkimus-aineistojen valossa kanavoinut eniten ideologiseen työväenluokkaryhmään kuuluvien äänestäjien ääniä.

Ideologisen työväenluokan puoluevalinnat vuosina 2003–2019

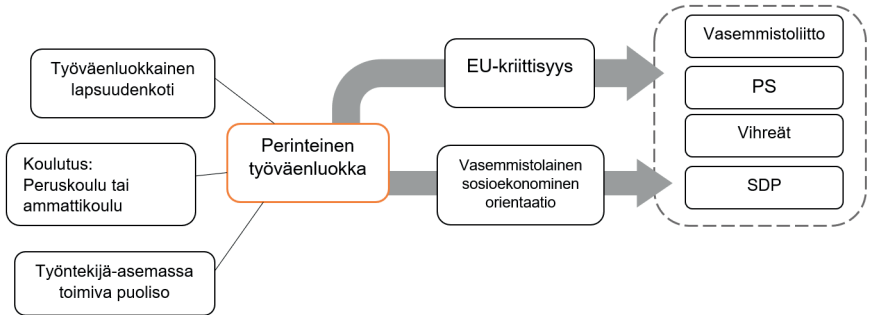
Lähdeaineistot: FNES 2003–2019

Kuvio 4. Ideologisen työväenluokan puoluevalinnat eduskuntavaaleissa 2003–2019.

Työväenluokan puoluevalintoja selittävät arvot ja asenteet

Seuraavaksi tarkastellaan, miten arvot ja asenteet vaikuttavat perinteisen, ammatillisen ja ideologisen työväenluokan puoluevalintojen taustalla. Arvojen ja asenteiden tuominen mukaan tarkasteluun on tärkeää, sillä niiden merkitys puoluevalintojen taustalla on kasvanut 2000-luvulla paitsi Suomessa myös muissa länsimaalaisissa demokratioissa.⁴⁰ Tässä osiossa tarkastellaan kolmen jo aiemmin tässä artikkelissa analysoidun arvo- ja asenneorientaation yhteyttä puoluevalintoihin (Taulukko 3.). Nämä arvo- ja asenneorientaatiot ovat: EU-asenteet, talouspoliittinen sosioekonominen orientaatio sekä sosiokulttuurinen orientaatio. Seuraavaksi esitettävät tutkimustulokset perustuvat multinomiaalisesta regressioanalyysistä johdettuun polkuanalyysiin, jolla voidaan selvittää selittävien muuttujien suorat ja epäsuorat yhteydet selitettävään muuttujaan.⁴¹ Tässä tapauksessa selittävät

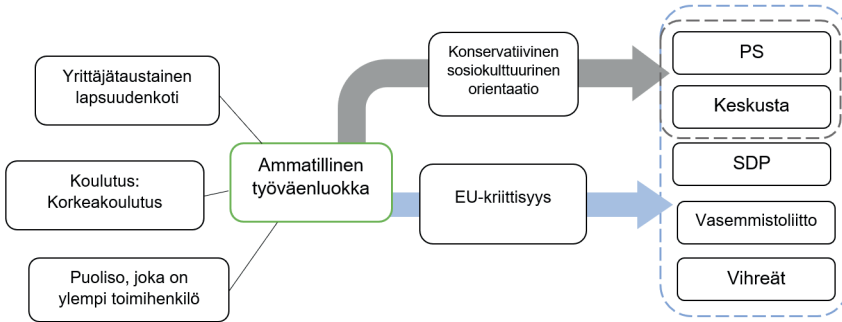

Kuvio 5. Perinteisen työväenluokan puoluevalinnat sekä niitä selittävät arvot ja asenteet.

muuttajat ovat työväenluokkaryhmä, johon äänestäjä kuuluu, sekä äänestäjän arvot ja asenteet. Aineistona analyysissa on käytetty yhdistettynä vuosien 2015 ja 2019 Eduskuntavaalitutkimusaineistoja.

Puoluevalinta on selitettävä muuttuja ja sen kategorioina ovat suomalaiset eduskuntapuolueet. Polkuanalyysillä voidaan selvittää, onko kuulumisella johonkin kolmesta työväenluokkaryhmästä suora vaikutus äänestäjän puoluevalintaan vai vaikuttaako kuuluminen tiettyyn työväenluokkaryhmään epäsuorasti joidenkin arvojen ja asenteiden kautta. Tuloksissa (Kuviot 5–7) on huomioitu myös muita selittäviä tekijöitä, joiden on regressioanalyysissa havaittu tilastollisesti merkitsevästi lisäävän todennäköisyyttä kuulua määrättyyn työväenluokkaryhmään.

Työväenluokkainen lapsuudenkoti, peruskoulu- tai ammattikoulutasoinen koulutus sekä työntekijäasemassa toimiva puoliso lisäävät todennäköisyyttä kuulua perinteiseen työväenluokkaan. Kun analysoidaan perinteisen työväenluokan puoluevalintoja ja niihin johtavia arvoja sekä asenteita, löydetään tilastollisesti merkitsevä yhteys kahden eri arvo- ja asenneorientaation kanssa. Perinteiseen työväenluokkaan kuulumisen yhdistettynä EU-kriittisyyteen lisää todennäköisyyttä äänestää kaikkiaan neljää

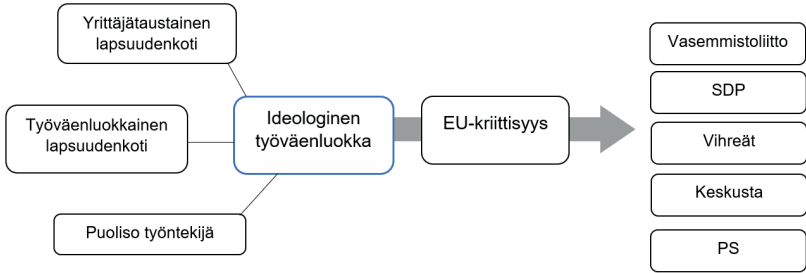

Kuvio 6. Ammatillisen työväenluokan puoluevalinnat sekä niitä selittävät arvot ja asenteet.

eri puoluetta: vasemmistoliittoa, perussuomalaisia, vihreitä ja SDP:tä. Sen sijaan perinteiseen työväenluokkaan kuulumisen yhdistettynä vasemmistolaiseen sosioekonomiseen orientaatioon löydetään lisäävän todennäköisyyttä ainoastaan äänestää SDP:tä, mikä on jossain määrin yllättävää. Perinteisesti vasemmistolainen sosioekonominen orientaatio on ohjannut voimakkaasti työväenluokkaisten äänestäjien puoluevalintoja.

Ammatilliseen työväenluokkaan kuulumisen taustalta löydetään muita työväenluokkaryhmiä useammin yrittäjätaustainen lapsuudenkoti, korkeakoulutus sekä puoliso, joka on ammattiryhmältään ylempi toimihenkilö (Kuvio 6.). Nämä kolme sosiodemografista tekijää lisäävät työntekijöiden samastumista alempaan keskiluokkaan, keskiluokkaan tai ylempään keskiluokkaan. Toisin sanoen, nämä tekijät lisäävät todennäköisyyttä luokkainkongruenssille.

EU-kriittisyys nousee arvoista ja asenteista esiin merkittävästi puoluevalintaan vaikuttavana tekijänä myös ammatillisessa työväenluokassa. Ammatilliseen työväenluokkaan kuulumisen yhdistettynä EU-kriittisyyteen lisää todennäköisyyttä äänestää kaikkiaan viittä eri puoluetta: perussuomalaisia, keskustaa, SDP:tä, vasemmistoliittoa ja vihreitä. Lisäksi konservatiivinen

Kuvio 7. Ideologisen työväenluokan puoluevalinnat sekä niitä selittävät arvot ja asenteet.

sosiokulttuurinen orientaatio erottuu kahden eri puolueen takaa tilastollisesti merkitsevästä selittävästä tekijänä. Tulosten perusteella ne ammatilliseen työväenluokkaan kuuluvat äänestäjät, joilla on konservatiivinen sosiokulttuurinen orientaatio, ovat antaneet 2015 ja 2019 vuoden eduskuntavaaleissa todennäköisimmin äänensä perussuomalaisille tai keskustalle.

Ideologisen työväenluokan taustalta löydetään yhdistävinä tekijöinä joko yrittäjätaustainen tai työväenluokkainen lapsuudenkoti sekä työntekijäasemassa toimiva puoliso. Näiden kolmen, mutta ennen kaikkea työväenluokkaisen lapsuudenkodin, havaitaan lisäävän ei-työntekijöiden samastumista työväenluokkaisiksi. Työväenluokkaisen lapsuudenkodin merkitystä on syytä tässä kohtaa korostaa, sillä se nousee kaikissa analyyseissa voimakkaasti tilastollisesti merkitseväksi siitä huolimatta, että kaikki muut taustamuuttajat kontrolloidaan.

Ideologisen työväenluokan puoluevalinnat eivät eroa kahdesta muusta työväenluokkaryhmästä kovinkaan paljoa. Arvoista ja asenteista EU-kriittisyys nousee tässäkin ryhmässä esiin. Ideologiseen työväenluokkaan kuuluminen yhdistettynä EU-kriittisyyteen, lisää tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa, SDP:tä, vihreitä, keskustaa tai perussuomalaisia. Voidaan siis todeta, että ideologisen työväenluokan puoluevalinnat ovat jokseenkin yhtä hajaantuneita usean eri eduskunta-

puolueen kesken samaan tapaan kuin perinteisen ja ammatillisen työväenluokan. Ideologisen työväenluokan osalta on kuitenkin muistettava, että analyyseissa, joihin tulokset perustuvat, ideologiseen työväenluokkaan kuuluvien vastaajien osuus aineistoissa on huomattavasti kahta muuta työväenluokkaryhmää pienempi. Tästä syystä ideologista työväenluokkaa koskeviin tuloksiin on tärkeää suhtautua varovaisesti ja suuntaa antavasti.

Johtopäätökset

Artikkelissani on tarkasteltu työväenluokkaisten äänestäjien puoluevalintoja sekä määrättyjen poliittisten arvojen ja asenteiden yhteyttä niihin Suomessa 2010-luvulla. Artikkelissa muodostettiin kolme eri työväenluokkaryhmää tarkastelemalla samanlaisesti äänestäjien ammattiryhmää sekä luokkasamastumista. Keskeisenä ajatuksena oli murtaa perinteisestä äänestäjien ammatteihin perustuvaa objektiivista mittaustapaa ja osoittaa, ettei luokkasamastuminen kulje aina käsi kädessä ammattiaseman kanssa. Alati muuttuvassa yhteiskunnassa onkin tärkeää huomioida monipuolisemmat mittaustavat tutkittaessa ja ryhmiteltäessä yhteiskuntaluokkia ja tiedostaa luokkainkongruenssin mahdollisuus. Vaikka keskustelu yhteiskuntaluokkien katoamisesta onkin ollut verrattain aktiivista koko 2000-luvun ajan, luokkasamastumisen korkeat luvut eivät anna tukea luokkien katoamiselle. Tämäkin artikkelin tarkasteluissa huomattiin, että vain 7 prosenttia ammattiasemaltaan työntekijöistä ei kyennyt sanomaan, mihin yhteiskuntaluokkaan he kokevat kuuluvansa.

Kansainvälisissä tutkimuksissa työväenluokan luokkaaäänestämisen on esitetty olleen laskussa jo 1980-luvulta lähtien. Tällä on viitattu vasemmistopuolueiden ja erityisesti sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuksen laskuun työntekijä-äänestäjien keskuudessa. Artikkelini tulokset osaltaan tukevat tätä trendiä. Vaikuttaisi siltä, että työväenluokkaisten äänestäjien puoluevalinnat ovat jakautuneet 2010-luvulla Suomessa usean eri puolueen kesken. Toisaalta suomalaisen puoluejärjestelmän vasemmisto-

puolueet, SDP ja vasemmistoliitto, saavat ääniä kaikilta kolmelta työväenluokkaryhmältä. Perinteisestä työväenluokan luokkaaänestämisestä indikoi perinteisen työväenluokan kohdalla löydetty vasemmistolainen sosioekonominen orientaatio, jonka havaittiin olevan yhteydessä SDP:n tai vasemmistoliiton äänestämiseen. Toisaalta kahden muun työväenluokkaryhmän osalta tätä yhteyttä ei löydetty. Lisäksi artikkelin aikaisemmissa arvo- ja asenneorientaatio tarkasteluissa huomattiin, että talouspoliittinen sosioekonominen orientaatio ei erottele tilastollisesti merkittävästi työväenluokkaryhmiä muista äänestäjistä, mikä osaltaan viestii taloudelliseen asemaan perustuvan luokka-aseman vaikutuksen heikentymisestä puoluevalintoihin.

Mielenkiintoinen yksittäinen havainto on myös se, että perussuomalaiset on onnistunut kasvattamaan kannatustaan merkittävästi 2010-luvulla kaikkien kolmen työväenluokkaryhmän keskuudessa. Tätä saattaa osaltaan selittää kaikista työväenluokkaryhmistä löydetty EU-kriittisyys, jonka perussuomalaiset on puolueena onnistunut kanavoimaan parhaiten omaan kannatukseensa.

Artikkelissa analysoitujen Eduskuntavaalitutkimusten mukaan keskimäärin noin puolet työntekijöistä samastuu työväenluokkaan. Yhteiskunnan ammattirakenteen murroksen, koulutustason nousun ja työelämän muutoksen myötä voidaan olettaa, että luokkakongruenssin trendi tulevina vuosina ei ole laskeva. Perinteiset työntekijäammatit ovat kutistuneet jo usean vuosikymmenen ajan. Jos olemme kiinnostuneita tutkimaan työväenluokkaisia äänestäjiä, on meidän tärkeää päivittää myös työväenluokan mittareita.

Artikkelin tulokset antavat viitteitä myös siitä, että työväenluokkaan samastuminen on ollut työntekijäasemaa voimakkaammin yhteydessä vasemmistopuolueiden äänestämiseen 2010-luvun Suomessa. Osaltaan tälle havainnolle antaa tukea myös se, että kolmesta työväenluokkaryhmästä perinteinen ja ideologinen työväenluokka ovat lähempänä toisiaan arvo- ja asenneorientaatioiltaan sekä puoluevalinnoiltaan verrattuna ammatilliseen työväenluokkaan. Näitä kahta ryhmää yhdistää työväenluokkaan

samastuminen sekä työväenluokkainen lapsuudenkoti. Jälkimmäisen merkitystä on lopuksi vielä nostettava esiin. Työväenluokkainen lapsuudenkoti vaikuttaisi näiden tulosten valossa olevan se kaikista merkittävin työväenluokkaan samastumista selittävä tekijä aikuisiän ammattiasemasta ja koulutustasosta huolimatta. Näin ollen se vaikuttaisi olleen myös keskeisin työväenluokan luokkaanestämistä 2010-luvun Suomessa ylläpitänyt tekijä.

Lopuksi voimme pohtia lyhyesti artikkelissa esitetyjä tuloksia kevään 2023 eduskuntavaalien valossa, vaikkakin vuoden 2023 Eduskuntavaalitutkimus-aineiston kerääminen on artikkelia kirjoittaessa vielä kesken. Kevään 2023 eduskuntavaaleja leimasi koalitionhalukkuuksiin nojautuva puolueiden blokkiutuminen, taktinen äänestäminen sekä kolmen kannatusmittauksissa suurimman puolueen (kokoomus, perussuomalaiset ja SDP) tiukka kilpailu pääministeripuolueen paikasta. Entisistä hallituspuolueista SDP, vihreät ja vasemmistoliitto muodostivat vihervasemmistolaisen blokin, jonka olemassaolosta yhdistettynä taktiseen äänestämiseen hyötyi vaalituloksesta päätellen eniten SDP. Äänestäjien liikkuminen tämän blokin sisällä on jokseenkin linjassa tässäkin artikkelissa esitettyjen tutkimustulosten kanssa. SDP, vihreät ja vasemmistoliitto ovat kaikki kannatusta kerääviä puolueita erityisesti perinteisen ja ideologisen työväenluokan keskuudessa. Lisäksi SDP:n ja vasemmistoliiton kannatusta perinteisen työväenluokan keskuudessa selittää nimenomaan vasemmistolainen sosioekonominen orientaatio. Koska vaalikeskusteluiden kärkiteemoissa esiintyivät talouspoliittiset aiheet, on näiden tutkimustulosten perusteella mahdollista olettaa, että SDP on onnistunut kanavoimaan ääniä parhaiten juuri vasemmistolaisen sosioekonomisen orientaation omaavilta työväenluokkaisilta äänestäjiltä.

Toisaalta, kuten tulokset osoittavat, on työväenluokkaisen äänestäjien puoluevalinnoista tullut 2010-luvulla moninaisempia ja niitä selittävästä mekanismeista monisysteemisiä. Artikkelin tulokset osoittavat, kuinka perussuomalaiset ovat onnistuneet 2010-luvulla nostamaan kannatusta kaikissa kolmessa työväenluokkaryhmässä. Kevään 2023 vaalikeskusteluissa he erottuivat

selkeästi muista puolueista erottuvilla näkemyksillään etenkin maahanmuutto- ja ilmastokysymyksissä sekä EU-politiikassa. On hyvin mahdollista, että juuri EU-kriittisyys ja konservatiivinen sosiokulttuurinen orientaatio, jotka artikkelini tuloksetkin nostivat esiin, ovat löydettävissä myös kevään 2023 eduskuntavaaleissa perussuomalaisille äänensä antaneiden työväenluokkaisten äänestäjien puoluevalintojen taustalta.

Viitteet

- 1 Esim. Erikson ym. 1979; Erikson & Goldthorpe 1992.
- 2 Esim. Clark ja Lipset 1991; Pakulski ja Waters 1996; Clark 2003.
- 3 Esim. Brooks ym. 2006; Järvinen & Kolbe 2007; Sosnaud ym. 2013; Savage 2015.
- 4 Erola (toim.) 2010; Melin & Blom 2012; Savage ym. 2013.
- 5 Tiihonen 2021.
- 6 Oskarson 1994 & 2016; Hout 2008; Sosnaud ym. 2013; D'Hooge ym. 2018.
- 7 Bengtsson ym. 2013; Knutsen 2018; Langsaether ym. 2022.
- 8 Robison ja Stubaegeer 2017; Sommer Harrits & Stubager 2020.
- 9 Lipset & Rokkan 1967; Bartolini & Mair 1990.
- 10 Erikson & Goldthorpe 1992; Erikson ym. 1979.
- 11 Esim. Dalton 1984; Clark & Lipset 1991; Evans 2000.
- 12 Esim. Clark & Lipset 1991; Pakulski & Waters 1996.
- 13 Kitschelt 1994; Gingrich & Häusermann 2015.
- 14 Esim. Gingrich & Häusermann 2015; Dalton 1984.
- 15 Mickelsson 2015; Jussila ym. 2009.
- 16 Suomen Kommunistinen Puolue (SKP), joka on perustettu vuonna 1918 ja lakkautettu 1998. Tämän lisäksi Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL), joka on perustettu vuonna 1944 ja lakkautettu vuonna 1990 Vasemmistoliiton perustamisen yhteydessä.
- 17 Mickelsson 2015.
- 18 SDP, kokoomus, RKP, vasemmistoliitto ja vihreät.
- 19 Borg 2020; Suuronen ym. 2020; ks. myös Mickelsson 2021, 345–346.
- 20 Esim. Butler & Stokes 1974; Dalton 1984; Inglehart 1984; Clark & Lipset 1991; Knutsen 2006.
- 21 Paloheimo 2019; Paloheimo & Tiihonen 2020; Tiihonen 2021.
- 22 van der Brug & van Spanje 2009; Isotalo ym. 2020; Kriesi ym. 2006.
- 23 Esim. Oesch & Rennvald 2018.
- 24 Dalton 1984; Evans & Tilley 2012.
- 25 Esim. Isotalo ym. 2020; Mickelsson 2021.
- 26 Bourdieu 1984.
- 27 Esim. Devine & Savage 2004; Skeggs 2004; Bennett ym. 2009; Kahma 2011.
- 28 Esim. Alford 1963; Lipset & Rokkan 1967; Knutsen 2006; Evans 2000.
- 29 Langsaether ym. 2022 & Knutsen 2018.

- 30 Oskarson 1994 & 2016.
- 31 Esim. Oskarson 1994; Hout 2008; Sosnaud ym. 2013; D’Hooge ym. 2018; Tiihonen 2021.
- 32 ”Mihin yhteiskuntaluokkaan katsot lähinnä kuuluvasi? Työväenluokka, alempi keskiluokka, keskiluokka, ylempi keskiluokka, yläluokka, ei mikään luokka?”
- 33 Kolme ryhmää ovat identtiset niiden ryhmien kanssa, jotka ensimmäistä kertaa on muodostettu tutkimuksessani ”The Mechanisms of Class-Party Ties among the Finnish Working-Class Voters in the 21st Century” (Tiihonen 2021).
- 34 Esim. Paloheimo 2008; Westinen 2015.
- 35 Westinen 2015; Westinen & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 36 Summamuuttujan Cronbachin alfa on 0,710. Cronbachin alfan arvo (α) indikoi summamuuttujan yhtenäisyyttä, eli kuinka hyvin summamuuttujassa yhdistettävät muuttujat mittaavat samaa ilmiötä tai asiaa. Sen arvo voi vaihdella välillä 0–1. Mitä korkeampi arvo on, sitä yhtenäisempi mittarin ajatellaan olevan.
- 37 Summamuuttujan Cronbachin Alfa on 0,583.
- 38 Ennen varianssianalyysia tehtiin Levenen testi, jolla varmistettiin tilastollisesti merkitsevä varainssien yhtäsuuruus. Levenen testi tehtiin erikseen jokaiselle kolmelle arvo- ja asenneorientaatiolle. Testin mukaan ryhmittäiset varianssit olivat yhtä suuret, mikä mahdollisti varianssianalyysien teon.
- 39 Kestilä-Kekkonen ym. 2018.
- 40 Esim. Gingrich & Häusermann 2015; Evans & Tilley 2012; Knutsen 2018.
- 41 Tarkemmat monimuuttujamalleihin nojaavat analyysit on esitetty tutkimuksessani ”The Mechanisms of Class-Party Ties among the Finnish Working-Class Voters in the 21st Century” (Tiihonen 2021, 235–292).

Lähteet ja kirjallisuus

Aineistot

- FNES 2003. Karvonen, Lauri (Åbo Akademi) & Paloheimo, Heikki (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2003 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.0 (2021-09-07). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1260>
- FNES 2007. Paloheimo, Heikki (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2007 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 3.0 (2021-09-10). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2269>
- FNES 2011. Borg, Sami (Tampereen yliopisto) & Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi): Eduskuntavaalitutkimus 2011 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 5.0 (2021-09-13). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2653>
- FNES 2015. Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi) & Kestilä-Kekkonen, Elina (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2015 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 4.0 (2021-09-14). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>
- FNES 2019. Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi) & Borg, Sami (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.0 (2021-09-15). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3467>.

Kirjallisuus

- Alford, Robert (1963): *Party and Society. The Anglo-American Democracies*. Rand McNally, Chicago.
- Bartolini, Stefano & Mair, Peter (1990): *Identity, Competition and Electoral Availability*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bengtsson, Mattias; Berglund, Thomas & Oskarson, Maria (2013): Class and Ideological Orientations Revisited. An Exploration of Class-Based Mechanisms. *The British Journal of Sociology* 64 (4), 691–716.
- Bennett, Tony; Savage, Mike; Silva, Elizabeth B.; Warde, Alan; Gayo-Cal, Modesto & Wright, David (2009): *Culture, Class, Distinction*. Routledge, Lontoo.
- Borg, Sami (2020): Asiakysymykset ja äänestäjien liikkuvuus. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.), *Politiikan Ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriö, Helsinki, 240–259.

- Bourdieu, Pierre (1984): *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Brooks, Clem; Nieuwebeerta, Paul & Manza, Jeff (2006): Cleavage-Based Voting Behaviour in Crossnational Perspective. Evidence from Six Postwar Democracies. *Social Science Research* 35 (1), 88–128.
- Butler, David & Stokes, Donald E. (1974): *Political Change in Britain. The Evolution of Electoral Choice*. 2nd edition. Macmillan, Lontoo.
- Clark, Terry N. (2003): The Breakdown of Class Politics. *The American Sociologist* 34 (1/2), 17–32.
- Clark, Terry N. & Lipset, Seymour M. (1991): Are Social Classes Dying? *International Sociology* 6 (4), 394–410.
- Dalton, Russel J. (1984): Cognitive Mobilization and Partisan Dealignment in Advanced Industrial Democracies. *The Journal of Politics* 46 (1), 264–284.
- Devine, Fiona & Savage, Mike (2004): The Cultural Turn, Sociology, and Class Analysis. Teoksessa Fiona Devine, Mike Savage, John Scott & Rosemary Crompton (toim.), *Rethinking Class. Culture, Identities & Lifestyle*. Palgrave Macmillan, Houndmills, 1–23.
- D’Hooge, Lorenzo; Achterberg, Peter & Reeskens, Tim (2018): Imagining Class. A Study into Material Social Class Position, Subjective Identification, and Voting Behavior across Europe. *Social Science Research* 70, 71–89.
- Erikson, Robert; Goldthorpe, John H. & Portocarero, Lucienne (1979): Inter-generational Class Mobility in Three Western European Societies. England, France, and Sweden. *British Journal of Sociology* 30 (4), 415–441.
- Erikson, Robert, & Goldthorpe, John H. (1992): *The Constant Flux. A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. Clarendon Press, Oxford.
- Erola, Jani (toim.) (2010): *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Evans, Geoffrey (2000): The Continued Significance of Class Voting. *Annual Review Political Science* 3, 401–417.
- Evans Geoffrey & Tilley, James, (2012): How Parties Shape Class Politics. Explaining the Decline of the Class Basis of Party Support. *British Political Science* 42 (1), 137–161.
- Gingrich, Jane & Häusermann, Silja (2015): The Decline of the Working-Class Vote, the Reconfiguration of the Welfare Support Coalition and Consequences for the Welfare State. *Journal of European Social Policy* 25 (1), 50–75.
- Hout, Michael (2008): How Class Works. Objective and Subjective Aspects of Class since the 1970s. Teoksessa Annette Lareau & Dalton Conley (toim.), *Social Class. How Does It Work?* Russel Sage Foundation, New York, 25–64.
- Inglehart, Ronald (1984): The Changing Structure of Political Cleavages in Western Society. Teoksessa Russel J. Dalton, Scott C. Flanagan & Paul A. Beck

- (toim.), *Electoral Change in Advanced Industrial Societies*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 25–69.
- Isotalo, Veikko; von Schoultz, Åsa & Söderlund, Peter (2020): Polarisoituuko politiikka Suomessa? Puolueiden äänestäjäkuntien arvosiirtymät 2003–2019. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.), *Politiikan Ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriö, Helsinki, 288–306.
- Jussila, Osmo; Hentilä, Seppo & Nevakivi, Jukka (2009): *Suomen poliittinen historia 1809–2009*. WSOY, Helsinki.
- Järvinen, Kristiina & Kolbe, Laura (2007): *Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa*. Kirjapaja, Helsinki.
- Kahma, Niina (2010): Keskiluokan valossa. Suomalaisten luokkasamastuminen empiirisessä valossa. *Sosiologia* 47 (2), 81–96.
- Kestilä-Kekkonen, Elina; Tiihonen, Aino & Westinen, Jussi (2018): Vääriä kysymyksiä vai vääriä vastauksia? Vasemmisto-oikeisto-ulottuvuus vuosien 2003–2015 vaalitutkimusten valossa. *Politiikka* 60 (2), 92–111.
- Kitschelt, Herbert (1994): Class Structure and Social Democratic Party Strategy. *British Journal of Political Science* 23 (3), 299–337.
- Knutsen, Oddbjørn (2006): *Class Voting in Western Europe. A Comparative Longitudinal Study*. Lexington Books, Plymouth.
- Knutsen, Oddbjørn (2018): *Social Structure. Value Orientations and Party Choice in Western Europe*. Palgrave, Cham.
- Kriesi, Hanspeter; Grande, Edgar; Lachat, Romain; Dolezal, Martin; Bornschier, Simon & Frey, Timotheus (2006): Globalization and the Transformation of the National Political Space. Six European Countries Compared. *European Journal of Political Research* 45 (6), 921–956.
- Langaether, Peter E.; Evans, Geoffrey & O’Grady, Tom (2022): Explaining the Relationship Between Class Position and Political Preferences. A Long-Term Panel Analysis of Intra-Generational Class Mobility. *British Journal of Political Science* 52 (2), 958–967.
- Lipset, Seymour Martin & Rokkan, Stein (1967): *Party Systems and Voter Alignments*. The Free Press, New York.
- Melin, Harri & Blom, Raimo (2012): *Jakaantunut Suomi. Raportti ISSP 2009 Suomen aineistosta*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Mickelsson, Rauli (2015/2021): *Suomen puolueet. Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Vastapaino. Tampere.
- Oesch, Daniel & Rennwald, Line (2018): Electoral Competition in Europe’s New Tripolar Political Space. Class Voting for the Left, Centre-Right and Radical Right. *European Journal of Political Research* 57 (4), 783–807.
- Oskarson, Maria (1994): *Klassröstning i Sverige: Rationalitet, lojalitet eller barsentrian*. Nerenius & Santerus, Tukholma.

- Oskarson, Maria (2016): The Never-Ending Story of Class Voting in Sweden. Teoksessa Jon Pierre (toim.), *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. Oxford University Press, Oxford, 246–259.
- Pakulski, Jan & Waters, Malcolm (1996): *The Death of Class*. Sage, Lontoo.
- Paloheimo, Heikki (2008): Ideologiat ja ristiriitauttavuudet. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. WSOY, Helsinki, 27–59.
- Paloheimo, Heikki (2019): Eurooppalaisen sosiaalidemokratian alamäki. Syyt ja seuraukset. Teoksessa Antti Ronkainen & Juri Mykkänen (toim.), *Vapiseva Eurooppa. Mitä seuraa eurooppalaisen politiikan kaaoksesta?* 65–87.
- Paloheimo, Heikki & Tiihonen, Aino (2020): Sosiaalidemokraattisten puolueiden kannatuspohjan muutos Länsi-Euroopassa. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass (toim.), *Politiikan Ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriö, Helsinki, 500–525.
- Robison, Joshua & Stubager, Rune (2017): The Class Pictures in Citizens' Minds. *The British Journal of Sociology* 69 (4), 1220–1247.
- Savage, Mike (2015): *Social Class in the 21st Century*. Pelican books, Milton Keynes, Lontoo.
- Savage, Mike; Devine, Fiona; Cunningham, Niall; Taylor, Mark; Li, Yaojun; Hjellbrekke, Johs; Le Roux, Birgitte; Friedman, Sam & Miles, Andrew (2013): A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment. *Sociology* 47 (2), 210–250.
- Skeggs, Beverly (2004): *Class, Self, Culture*. Routledge, Lontoo.
- Sommer Harrits, Gitte & Stubager, Rune (2020): Classes and Politics. A Changing Relationship. Teoksessa Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit & Peter Nedergaard (toim.), *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford University Press, Oxford, 242–258.
- Sosnaud, Benjamin; Brady, David & Frenk, Steven M. (2013): Class in Name Only Subjective Class Identity, Objective Class Position, and Vote Choice in American Presidential Elections. *Social Problems* 60 (1), 81–99.
- Suuronen, Aleks; Grönlund, Kimmo & Sirén, Rasmus (2020): Puolueiden äänestäjät. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.), *Politiikan Ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriö, Helsinki, 260–287.
- Tiihonen, Aino (2021): *The Mechanisms of Class-Party Ties among the Finnish Working-Class Voters in the 21st Century*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- van der Brug, Wouter & van Spanje, Jan (2009): Immigration, Europe and the 'New' Cultural Dimension. *European Journal of Political Research* 48 (3), 309–334.
- Westinen, Jussi (2015): *Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties*. Åbo Akademi University Press, Turku.

Westinen, Jussi & Kestilä-Kekkonen, Elina (2015): Perusduunarit, vihervasemmisto ja porvarit. Suomalaisen äänestäjäkunnan jakautuminen ideologisiin blokkeihin vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. *Politiikka* 57 (2), 94–114.